

RAMNÄS KYRKA

Ramnäs prästgård 2:1, Ramnäs församling, Surahammars kommun, Västmanlands län

Kyrkomiljön

Ramnäs socken ligger i ett skogslågdland, som bildar övergång mellan slättbygd i söder och bergslagsbygd med mer kuperad terräng i norr. Socknen genomflyts av Strömsholms kanal eller Kolbäcksån, i vars dalgång jordbruksmarkerna finns samlade. Parallellt med dalgången sträcker sig Strömsholmsåsen.

På sin väg genom socknen bildade Kolbäcksån ursprungligen flera fall. Kraften från dessa har haft avgörande betydelse för områdets industriella utveckling. År 1590 anlades vid ett av fallen i Ramnäs den första stångjärnshammaren, som snart skulle följas av flera. På 1800-talet expanderade socknens järnbruk till storindustrier. Detta har medfört att sockenkyrkan med rötter i medeltiden länge haft ”fel” placering i förhållande till de senare framvuxna bruksorterna Ramnäs, Seglingsberg och Virsbo.

Kyrkoanläggningen

Ramnäs kyrka med omgivande kyrkogård ligger på en liten höjd nedanför Strömsholmsåsen, i det öppna jordbrukslandskapet utmed Kolbäcksån. En norrgående landsväg mot Ramnäs bruk passerar i högre läge öster om kyrktomten.

Närmast norr om kyrktomten finns ett bisättningshus från 1924 och tidigare även klockarbostaden, riven 1979 och ersatt med en personalbyggnad. Bortom dessa hus ligger prästgården från 1804, byggd i två våningar, moderniserad på 1930- och 1980-talen.

Kyrkogårdens norra del
och prästgården

Kyrkogården inhägnas i öster och söder av en äldre kallmurad stenmur, i norr dels av en modern mur med kvaderhuggen sten, dels av häckar. Delar av den äldre bogårdsmuren revs vid kyrkogårdens utvidgning 1984. Gravkvarteren är idag mest gräsbevuxna.

Kyrkan är omfångsrik, utbyggd i etapper men med ett enhetligt, sammanhållet yttre. Planen är nära nog kvadratisk, till två tredjedelar bestående av mitt- och sidoskepp, till en tredjedel av kor och flankerande smårum med rundade hörn i öster. Mot väster är torn med vapenhus.

Långhusets norra sida och västtornet

I västra långhusgaveln, sammanbyggd med tornet, finns medeltida naturstensmurverk bevarade. Även södra sidoskeppet från 1685-87, koret och norra sidoskeppet från 1791-92 är till större delen murade av natursten, tegelmur dock i de västra gavlarna, murkrön och muröppningar. Tornet är till större delen tegelmurat.

På kyrkvinden kan tre generationer murverk avläsas; till vänster västra långhusgavelns medeltida mur, i mitten tornets mur och fasadputs från 1720-talet, till höger norra sidoskeppets mur från 1791-92 - Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Kyrkans södra sida; fasaderna har sannolikt varit spritputsade sedan 1600-talet. Takets ursprungliga spåntäckning ersattes på 1840-talet med järnplåt, i sin tur ersatt med kopparplåt 1954. Digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB

Sockeln består av stora naturstensblock i bruk, sedan 1975 oputsad vilket gör att den ligger indragen från murlivet ovanför. Fasaderna är spritputsade och avfärgade i oxidgul nyans, medan omfattningar och takfot är slätputsade vita. Murarna genombryts av stora rundbågiga fönsteröppningar. Fönstrens gråmålade ytterbågar är från 1840-talet, har täta spröjsverk och handsmidda beslag. På norra, västra och södra sidorna finns stora portaler med dörrar i ek och omfattningar av putsrustik. Koret framhävs i den breda byggnadskroppen av en grund risalit med vikt takfotslist i hörnen. Långhusets tre skepp förenas under ett gemensamt kopparklätt sadeltak, som i öster rundas av över hörnrummen och övergår i ett brutet valmtak över koret.

Tornet har likadan fasadputs som långhuset, därtill prydd med vita blindingar. På tornets murkrön är rest en åttakantig trälanternin i två avsatser, utvändigt plåtklädd och målad med svart och vit oljefärg. Lanterninen kröns av lökformig kopparklädd kupol, samt spira av smidesjärn med en förgylld tupp.

Kyrkans västportal är från 1653. Framförvarande trappstenar lades 1937. I bakgrunden till vänster ses gravkapellet från 1934. Grindstolparna och järngrinden är från 1700-talet. Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Kyrkorum och angränsande rum har putsade väggar med kvastad yta, avfärgade i gråvit nyans. Över mittskeppet är ett högt putsat trätunnvalv, slaget 1792 och sedan 1975 målat ljusblått med mörkare blå band. Valvet vilar på fyra kraftiga, runda kolonner. Sidoskeppen har platta trätak från samma tid, putsade och målade ljusrosa.

Fönstren har sedan 1937 innerbågar med blyinfattade blå, rosa och ofärgade antikglasrutor. Golvet består av kilsågade, fernissade furubräder och utmed väggarna en fris av stålslipad cement. I koret ligger grön heltäckningsmatta. Bänkinredningens gavlar och överstycken är sedan 1975 strålaserade i beige nyans med förgyllda detaljer, medan bänkryggar och –sitsar är blå.

Predikstolen och altaruppsatsen tillverkades av bildhuggare Jonas Holmin 1799, men den ursprungliga målningen utfördes antagligen något senare. Bänkinredningen är från 1887. Kororgeln byggdes 1990.
Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

En predikstol från 1799, pärlgrå och prydd med förgyllda bildhuggeriarbeten, står längst fram på mittskeppets södra sida med murad trappuppgång från sakristian. Altaruppsatsen är från samma tid, med agatfärgade speglar inom förgyllda lister och på detta ett förgyllt kors, samt marmorerad båge runt korfönstret. Orgelfasaden är från 1832, medan orgelläktarens ljusgröna barriär fick nuvarande utseende 1937 då läktaren förstörades.

Kort historik

Troligen uppfördes Ramnäs kyrka på 1400-talet.¹ Den ursprungliga kyrkobyggnaden omfattade långhus murat av natursten och brant sluttande, spånklätt sadeltak, samt sakristia utbyggd mot norr. Klockstapel fanns sannolikt på ett tidigt stadium.

År 1653 tillbyggdes vapenhus på västra långhusgaveln och över kyrkorummet slogs ett trätunnvalv, klätt med hyvlade bräder som bemålades med bibliska motiv.² 1685-87 tillbyggdes södra sidoskeppet. Bygget av ett västtorn över vapenhuset inleddes 1713 och tycks ha pågått i många år. Tornet kompletterades 1740 med sin nuvarande lanternin och lökförmig kupol, ett arbete under ledning av specialiserade byggmästaren Anders Boman från Köping. Därmed kunde klockorna flyttas från den då förfallna klockstapeln.

Vid nästa stora om- och tillbyggnad 1791-92 fick kyrkan sitt alltjämt befintliga omfång. Dåvarande sakristian mot norr revs och norra sidoskeppet tillbyggdes, symmetriskt med det södra. Kyrkans östparti förlängdes för att rymma ett nytt kor, därtill vidbyggt med flankerande sidopartier med rundade ytterväggar. Över mittskeppet byggdes ett nytt högre tunnvalv i trä, som putsades.³ Sidoskeppen fick platta, putsade trätak. Mellan mittskepp och sidoskepp murades fyra kraftiga kolonner på postament. Kyrkans utbyggnad skedde efter ritningar av byggmästare Johan Sundberg, mer känd för att ha ritat rådhuset i Sala.

¹ Ramnäs kyrka omnämns första gången i skriftlig källa 1460, då ytterligare mark lades till den dåvarande kyrktomten.

² Vilken typ av tak eller valv som ursprungligen täckte kyrkorummet finns ingen uppgift om.

³ Bemålade bräder från 1653 års tunnvalv återanvändes som underlagspanel och finns alltjämt bevarade.

Åren efter utbyggnaden iordningställdes kyrkorummet successivt. År 1799 hade valv och väggar vitlimmats och en ny bänkinredning blåmålats. En predikstol färdigställdes på brukspatron Tersmedens bekostnad och ett altare på brukspatron Schenströms. Stort orgelverk av den kände Per Zacharias Strand tillkom 1832.

Vid kyrkans utvidgning 1791-92 byggdes fyra kraftiga pelare, vilka bär upp mittskeppet och är mycket karaktärsskapande. Siffertavlorna i förgrunden är från 1790-talets nyinredning. Orgelverket från 1832 mekaniserades 1937 samtidigt som orgelläktaren utvidgades för att kunna rymma kör - Digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB

Åren 1843-46 ersattes yttertaketets dåvarande spåntäckning med järnplåt, lanterninen plåtkläddes och alltjämt befintliga fönstersnickerier blev insatta. Från denna tid är också de tidigaste uppgifterna om att kyrkans fasader färgsatts i gult och vitt. År 1887 omlades golven, altarrunden ombyggdes och kyrkorummet fick sin nuvarande, öppna bänkinredning, tillverkad av lokalt verksamme snickaren Per Olof Östling. Bänkarna var från början ekådrade, men vid stor in- och utvändig upprustning 1937 målades de istället ljusgröna. Då blev också orgelverket från 1832 mekaniserat och läktaren utvidgad. Kyrkorummets vedeldade kaminer revs ut för att ersättas med vattenburen centralvärmeanläggning, vars panncentral placerades i sidoutrymmet söder om koret.

1954 ersattes yttertaketets mer än 100-åriga järnplåtar med kopparplåt och fasaderna renoverades återigen. Vid nästa renovering 1975 klistrades juteväv över putsytorna i kyrkorummets tak, mittskeppets valv målades ljusblått med mörkare band och sidoskeppens tak målades ljusrosa. En yttre förändring var att sockelputsen bilades bort och sockeln sedan dess bara varit fogstruken. Vid yttre renovering 2004 ersattes yttertaketets kopparplåt från 1954 med ny, som lades dubbelfalsad. Fasaderna lagades och avfärgades. Motivmålade panelbräder från 1653, som varit uppsatta som panel för plåttaket, blev nedtagna. De mest välbevarade placerades för allmän åskådan i kyrkorummet medan resterande sattes upp inne i kyrkvinden.

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

Ramnäs kyrka har efter 1700-talets tornbygge och långhusutvidgning en särpräglad arkitektur, åstadkommen av byggmästarna Anders Boman från Köping och Johan Sundberg från Sala. Såväl exteriör som interiör är till sina huvuddrag från denna tid. Dock blev tornets och yttertakets spåntäckning ersatt med plåt på 1840-talet, då även nuvarande fönstersnickerier tillkom. Kyrkorummets bänkar och golv är från 1887, taken/valvet fick nuvarande färgsättning 1975.

Att särskilt beakta vid förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Kyrkans arkitektur är till såväl exteriör som interiör i första hand en 1700-talsskapelse.
- Tornets åttakantiga lanternin och det närmast kvadratiska långhuset, vilka tillsammans ger byggnaden dess särprägel, utformades av två regionalt verksamma byggmästare.
- Korets altarpupsats och predikstol är båda från 1790-talet, med en färgsättning som ligger nära den ursprungliga.
- Nuvarande färgsättning av kyrkorummets valv och väggar är inte den ursprungliga. Då de tillkom 1791-92 blev de vitlimmade.
- Då kyrkorummets bänkinredning färdigställdes 1887 var dess snickerier ådringsmålade.
- I kyrkorummet men även på kyrkvinden finns motivmålade bräder från 1653, vilka ursprungligen satt i det valv som täckte kyrkorummet före 1791-92 års utbyggnad.
- Kyrkobyggnaden och den agrara miljön utmed dalgången i väster ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården.

Handhyvlade bräder bemålade med bibliska motiv, som ursprungligen ingick i det tunnvalv som slogs över kyrkorummet 1653. Vid stor upprustning 2004 blev de tillfälligt upplagda i vapenhuset. Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Källor och litteratur

Otryckta källor

Riksantikvarieämbetets antikvarisk-topografiska arkiv (ATA)

- Ihrfors, Eric: *Westmannia sacra*, handskrift färdigställd 1899-1902, baserad på församlingsarkivens handlingar från äldsta tid fram till omkring 1900.

Landsarkivet i Uppsala (LAU):

- Kyrkbok "liber eclesice Ramnesium" L1: nr 1
- Sockenstämmoprotokoll från 1600- och 1700-talen

Ramnäs församlingsarkiv (RF):

- Volym O Ia 1: Handlingar rörande restaurering av Ramnäs kyrka 1937
- Volym O Ia 3-4: Handlingar från restaurering av Ramnäs kyrka 1975

Riksarkivet (RA): Överintendentsämbetet – huvudarkivet; ritningsamlingen och skrivelser

Västmanlands läns museums arkiv (VLM): Fotografier, skrivelser

Västerås stifts arkiv (VS):

- Västerås domkapitel E IV a: volym 66 a & b, Visitationsprotokoll 1685, 1740, 1742 och 1783
- Västerås domkapitel E IV b: 87, Visitationsprotokoll från 1800- och 1900-talet
- Västerås domkapitel F III a: 29, Visitationsprotokoll 1780

Litteratur

Ahlberg, Hakon och Björklund, Staffan: *Västmanlands kyrkor i ord och bild* - Förlag: Staffan Björklund 2000

Berggren, Bonzo: *Kyrkorna i Västmanlands län: en presentation i text och bild över samtliga kyrkor tillhörande Svenska kyrkan*, utgiven av Västmanlands nyheter - Västerås 1982

Kyrkobyggnader 1760-1860, Del 5 - Sveriges Kyrkor (under utgivning 2004)

Ramnäs kyrka – en kort historik Stockholm 1958

Sandberg, Eiwor: *Ramnäs kyrkomiljö – söder om själva brukssamhället/Tidernas kyrkplatser*, utgiven av *Västmanlands läns museum* 1998, s 68-73/

Wigardt, Astrid: *Ramnäs kyrka öppnas åter i morgon efter slutad restaurering* /VLT 22/5 1937/

Redaktionella uppgifter

Inventeringsperiod: April-2004

Fältinventering: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Rolf Hammarskiöld, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift; Färdigställd 2005-10-25

Sammanställning av viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1400-1450	Nybyggnad	Kyrkan uppfördes troligen under 1400-talets första hälft, blev omnämnd i skriftlig källa första gången 1460. Den ursprungliga kyrkobyggnaden omfattade långhus murat av natursten och brant sluttande, spånklätt sadeltak, samt sakristia utbyggd mot norr.		RF: Historiska uppgifter Besiktning
1635	Vård/underhåll	Den dåvarande klockstapeln reparerades		LAU: Kyrkbok för Ramnäs L: 1, nr 1
1637	Fast inredning – Bänkinredning	Bänkinredning byggdes.		LAU: Kyrkbok för Ramnäs L: 1 ATA: Ihrfors, s 1007
1640	Ändring	Kyrkan försågs med nya fönster.		Som ovan
1652	Vård/underhåll – Tak	Sakristian fick nytt spåntak		LAU: Kyrkbok L: 1, nr 1
1653	Nybyggnad – Vapenhus	Vapenhus blev tillbyggt på västra långhusgaveln, på bruksherren Christer Månssons bekostnad. Över vapenhuset slogs ett tegelmurat kryssvalv. Vapenhusets yttertak kröntes med en järnspira. Ett tunnvalv i trä klätt med släthyvlade panelbräder slogs över kyrkorummet. Panelen fick målningar, vilka framställde bibliska historier. (Spira med årtal 1653 förvaras idag i vapenhuset)		ATA: Ihrfors, s 1924 Ahlberg, s 192 Bevarad spira
1667		Nya fönster insattes		ATA: Ihrfors, s 1927
1684		Vid sockenstämma den 28 februari beslutades om kyrkans utvidgande.		LAU: Kyrkbok L: 1, nr 1
1685-87	Nybyggnad – Korsarm	Vid större reparation försågs kyrkan med nya gallerfönster och södra sidoskeppet tillbyggdes. På fasaderna slogs en ljus ockragul spritputs. Kyrkorummet försågs med ny altartavla, med bildhuggeriarbeten och förgyllningar, bekostad av brukspatron Eric Christersson. Det nybyggda södra sidoskeppet fick stengolv och välvt, panelklätt innertak. För att kunna bygga ut kyrkan befriades församlingen från plikten att lämna medel till byggande av Karlskrona fästning. Kung Karl XI skänkte 300 dr till utbyggnaden och änkedrottning Hedvig Eleonora 5 000 tegel.		ATA: Ihrfors, s 1931 VS: E IV a 66 a: 7 (141-143) E IV a 66a, redovisning 1690 (folio 159-166) Visitation 1742 (folio 343) Dokumentation VLT 22/5 1937
1688		Efter 1685-87 års utbyggnad stod församlingen i skuld till kronan och till brukspatron Eric Christersson.		LAU: Skrivelse den 6 juni 1688

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1713	Nybyggnad - torn	Påbörjat bygge av kyrkans västtorn över vapenhuset från 1653. Änkedrottning Hedvig Eleonora bidrog med 10 000 tegel. Bygget pågick antagligen i många år.		ATA: Ihrfors, sidan 1937
1724	Nybyggnad - torn	Tornbygget tycks alltjämt ha pågått.		VS: skrivelse 15/6 1724
1731	Vård/underhåll – Tak	Kyrktakets spåntäckning genomgick större reparation och tjärades.		VLT 1937-05-22
1734		Vid sockenstämma fattades beslut om att tornet skulle få en överbyggnad för att kunna ha klockorna där.		ATA: Ihrfors, s 1939 RF: Socken - stämmoproto - koll
1740	Påbyggnad	Tornet påbyggdes med klockvåning, huv och spira, den sistnämnda skänkt av Kapten Christiernin Ericsson på Ramnäs bruk. Arbetet genomfördes april-juni 1740.	Byggmästare Anders Boman, Köping	RF: Socken - stämmoproto - koll + VS: E IV a 66 a: 22
1749	Fast inredning - altarpopsats	Altarbordet försågs med ny altarring, som målades samma år.		VS: E IV a, 66 b Inventarium 1783
1764	Ändring/ ombyggnad – Stomme	Tornet genomgick reparation. Inskription på norra och västra sidorna: <i>Bevara din fot när du går till Guds hus, men se ock till huru du hörer. Förnyadt 1764 i junii månad</i>		VS: E IV b, 87 Visitations protokoll 1850 & 1857
1785-86		I sakristian murades en ny kakelugn. Två läktare byggdes i kyrkans södra sidoskepp.		VS E IV a, 66 b: Inventarium 1786
1791-92	Nybyggnad – Korsarm Nybyggnad – korparti Ändring /ombyggnad – valvslagning	<ul style="list-style-type: none"> Norra sidoskeppet byggdes symmetriskt med det år 1686 uppförda mot söder, samtidigt som den dåvarande sakristian mot norr revs. Kyrkans östparti förlängdes för att rymma ett nytt kor. På ömse sidor om koret tillbyggdes flankerande sidopartier, med rundade ytterväggar. Fasaderna spritputsades och kalkavfärgades, troligen i gul nyans. Över mittskeppet och de båda sidoskeppen byggdes relativt flacka, spånklädda sadeltak, som i öster rundades av över korets båda sidopartier och övergick i ett brutet valmtak över koret. Över kyrkorummets mittskepp byggdes ett nytt, högre tunnvalv i trä, som putsades och vitmålades. Båda sidoskepp fick platta, putsade trätak. Mellan mittskepp och sidoskepp murades fyra kraftiga kolonner på postament. I kyrkorummet lades genomgående brädgolv. Koret flyttades österut, till en början med befintlig altarpopsats (1685/1749) och predikstol. Det nya utrymmet norr om koret iordningställdes till ny sakristia, söder om koret blev förråd. <p>Hela förnyelsen skedde efter byggmästare Johan Sundbergs ritningar, fast ändrade av Överintendentsämbetet; istället för skisserat brutet tak byggdes sadeltak & de inre pelarstöden fick annan placering än först föreslagen.</p>	Byggmästare Johan Sundberg, Sala	RA: ÖIÄ; kyrkliga byggnader t o m 1810 FIIaaa: 16 & skrivelse till Kongl Maj:t 21/6 1791 VS E IV b, 87: 1830 års inventarium

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1792	Kyrkklocka	Vid kungaringning (mordet på Gustav III) sprack storklockan		VS: Skrivelse
1799	Vård/underhåll – exteriör Fast inredning – altaruppsats och predikstol Fast inredning - bänkinredning	Kyrkorummet förnyades; <ul style="list-style-type: none"> • Spåntaket tjärades på nytt. • Kyrkorummets väggar och valv vitmålades. • En ny predikstol med förgyllda bildhuggeriarbeten skänktes av brukspatron P R Tersmeden, Ramnäs östra bruk. • Koret försågs med ny altarprydnad, skänkt av brukspatron J M Schenström, Ramnäs västra bruk. Den hade komponerats av agatfärgade speglar inom förgyllda lister och på detta ett förgyllt kors, samt gråmarmorat bågformigt listverk runt korfönstret. Blåmålad bänkinredning byggdes. 	Bildhuggare Jonas Holmin (altarprydnad, predikstol)	VS E IV a, 66 b: Brev uppläst den 5/11-1799 VS E IV b, 87: Inventarium 1850-07-21 och 1877-07-01
1800		Blixten slog ned i tornspiran och orsakade skador i tornet. Dock uppstod ingen eld.		VS: Skrivelse
1804	Fast inredning – predikstol	Predikstolen från 1799 bemålades, vilket framgår av signatur. (Inventariebeskrivningar 1850 och 1877 anger att predikstolen skänktes av Tersmeden 1804, men den uppgiften motsägs av brev 1799, se referatet ovan)		VS: Inventarium 1850-07-21 och 1877-07-01
1814	Kyrkklocka	Istället för den spräckta stora tornklockan införskaffades en ersättande från Lilla Rytterne kyrka		VS: Inventarium 26/6 1820
1832	Fast inredning – orgel, orgelverk	Kyrkan försågs med mekanisk 18-stämmig orgel, skänkt av Överste Per Reinhold Tersmeden på Ramnäs östra bruk	Orgelbyggare Per Zackarias Strand	VS: Inventarium 1850-07-21 och 1877-07-01
1843-46	Vård/underhåll – exteriör	Långhusets och tornets tak täcktes med plåt, istället för tidigare spån. Fasaderna omputsades och kalkavfärgades i gul nyans, samt vita omfattningar. Tornets lanternin plåtkläddes och målades med gul oljefärg, samt vit oljefärg på de fasade hörnen. Åskledare blev uppsatt.		VS: Protokoll från specialvisitation den 20 juli 1850 RF: Räkning över gjorda dagsverken
1868	Vård/underhåll – fönster	Östra gavelns (korets) fönster reparerades		VS: Protokoll hållet 1877-06-30
1876	Vård/underhåll – torn	Tornets lanternin ommålades.		VS: Inventarium 1877-07-01
1879	Teknisk installation – Värme	Kyrkan försågs med två Gurneyska ugnar		VS: Inventarium 2-4/8 1907
1880		Glasade dörrar uppsattes mellan kyrkorummet och vapenhuset.		VS: Inventarium 2-4/8 1907
1882		Långhusets plåttak (lagt 1843-46) ommålades med röd oljefärg.		VS: Inventarium 2-4/8 1907

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1886		Tornets plåttak ommålades		VS: Inventarium 2-4/8 1907
1887	Fast inredning - bänkinredning	1790-talets slutna, blåmålade bänkinredning ersattes med en ny, öppen med ekådrade bänkgavlar. Golven omlades, varvid en fris av stålslipad cement gjordes. Den tidigare brunmålade predikstolen vitmålades, liksom orgelfasaden och läktaren.	Snickar - mästare Per Olof Östling, Ramnäs kyrkby	RF: Kontrakt den 16/5-1887 VS: Inventarium 1930
1918		Kyrkogården utvidgades mot väster		ATA: Redogörelse 1934
1934	Nybyggnad	Bisättningshus uppfördes norr om kyrkan		RF: Bygghandling
1926	Vård/underhåll – fasader	Kyrkans fasader lagades och avfärgades.		VS: Protokoll från visitation 22-24/8 1930
1927	Tekniska installationer	Elektrisk belysning och elektrisk klockringning installerades		VS: Protokoll från visitation 22-24/8 1930
1937	Ändring/ ombyggnad – exteriör och interiör	<p>Yttre och inre renovering genomfördes.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Framför norra och södra ingångarna blev då befintliga yttertrappor av stålslipad cement ersatta med granitsteg. Norra och södra takfallens skorstenar revs eftersom värmesystem skulle bytas. • Yttertakens då rödmålade järnplåt ommålades med svart oljefärg. • Lösa partier fasadputs nedknackades, skadade ställen lagades och fasaden avfärgades i samma gula och vita nyanser som tidigare. • Fönstren kompletterades med innanfönster, med blyinfattade blå, rosa och ofärgade antikglasrutor. • Kyrkans valv och väggar rengjordes, lagades och avfärgades med Hälsingborgskalk. • Läktartak och pelare ommålades med matt oljefärg. På läktarbarriärer, orgelfasad, predikstol, altarring och omfattningen kring korfönstret framskrapades äldre färgskikt vilka fick tjäna som förebild vid ommålningen, som gjordes med halvmatt oljefärg. • Orgeln från 1832 moderniserades, orgelläktaren utbyggdes för att ge plats åt kör. • Bänkinredningens ekådring övermålades med täckande ljusgrön oljefärg. Utsatta ytor lackades och hela inredningen toppströks med mattlack. Den gamla orgelbälgen i vapenhuset togs bort, då frilades åter valvet. • Vapenhusets cementgolv högs bort, ersattes med tegel. • Inre belysningsarmaturer levererades. Smidda lampetter för yttre och inre belysning ritades av restaureringsarkitekten och tillverkades av konstsmed. • Kyrkans kaminer avlägsnades. Istället infördes vattenburen centralvärme. Pannrum (Norrahammars panna, 10½ m² eldyta) inrättades i utrymmet söder om koret. 	<p>Arkitekt Bernhard Schill, Djursholm</p> <p>Orgelbyggeri Åkerman & Lund</p> <p>Konstsmed J Kylander</p> <p>Bölmarks, Stockholm (lampor)</p>	<p>RF: O I a 1, Program för restaurering 27/11-1929, Besiktnings - utlåtande 1937-10-04, Beskrivning å målningsarbet en</p> <p>VLT 1937-05- 22</p>

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1954	Vård/underhåll – exteriör	Inför detta års arbeten konstaterades att kyrkans dåvarande täckning av järnplåt var i sämre skick än förutsett och en fullständig omläggning snarast måste ske. Efter prisjämförelse mellan galvaniserad plåt eller kopparplåt valde församlingen det senare, dyrare alternativet. Tornspiran fick dessutom en ny prydnad, ”vaksamhetens symbol”. Kyrkans fasader lagades och avfärgades i en ljusare nyans än den nuvarande. På sockeln anbringades en ny, cementstyv puts. Tornets förut vita blinderingar täcktes med svart plåt.	Byggmästare Sven Anckarsvärd och Hammarquists verkstäder, Västerås	RF: Protokoll från kyrkorådets sammanträden 1954-05-17 och 1954-09-17 Minnestavla i vapenhuset
1960- 61		Kaprum och WC inreddes i vapenhus och sakristia		RF: Bygghandling
1975	Vård/ underhåll – interiör	Större upprustning; <ul style="list-style-type: none"> • Den cementstyva sockelputsen nedknackades och sockeln lämnades oputsad. • Fasaderna sandblästrades och tvättades. Skadade partier lagades med kalkbruk. • Fönstrens slätputsade omfattningar förstörades så att de nu sträcker sig upp till takfoten. • Avfärgning gjordes med cementfärg (”Aktivan fin”) i nuvarande gula och vita nyanser. • Tornets blinderingar frilades åter från plåt och avfärgades vita. Kyrkans bänkinredning ommålades med en beige strålaserad och fick förgyllda detaljer. • På valvens putsade ytor klistrades väv. Mittskeppets valv målades ljusblått med mörkare blå band, sidoskeppets tak målades ljusrosa. • Golven fernissades och nya friser lades runt de fyra pelarna. • I koret lades grön heltäckningsmatta. 	Arkitekt Claes Laurent	RF: Program av Claes Laurent arkitektkontor 1971, skrivelser Egen dokumentatio n 2004
1990		Kyrkan försågs med kororgel. Den färgsattes i anslutning till kyrkorummet i övrigt.		VLM dnr 87: 69-316
2004	Vård/ underhåll – exteriör	<ul style="list-style-type: none"> • Kyrkans fasadputs renoverades och kalkavfärgades i likadana nyanser som förut • Fönstren renoverades och målades i något mer gråbruten nyans än förut • Yttertaket lades om med ny kopparplåt och enstaka takstolar förstärktes • Kyrkans elsystem förnyades 	Svensk Klimat- styrning AB	VLM dnr 020084
2004- 2005		Första vård- och underhållsplanen upprättades	Svensk Klimat - styrning AB	